

LÜBNAN'IN KIRILGAN YAPISINI BEKLEYEN SORUNLAR VE HİZBULLAH

SOHAIB JOHAR

Gazeteci ve Yazar

LÜBNAN

“

Lübnanlılar, bir krizden bir başka krize hızla geçmeye maalesef alışmak zorunda kalmıştır. Lübnan'da bir olay kendinden öncekini kolaylıkla gölgede bıraktığından tüm meseleler askıda kalmakta ve ülke, yeni patlamalara hazır hâle gelmektedir.

”

Lübnan'da herhangi kaosun büyüme hızına ulaşabilecek başka hiçbir şey yoktur. Bunun için sadece tekrarlayan banka baskınları ve bunların neticesinde ortaya çıkan toplumsal sonuçlara bakmak yeterlidir. İsrail ile deniz sınırlarının belirlenmesinden toplumsal kaosa, hükûmetin bütçeyi onaylayamamasından cumhurbaşkanlığı seçimleri ve hükûmetin kurulmasında yaşanan sıkıntılara kadar Lübnanlıların gündemi sürekli olarak meşguldür. Dolayısıyla Lübnanlılar, bir krizden bir başka krize hızla geçmeye maalesef alışmak zorunda kalmıştır. Lübnan'da bir olay kendinden öncekini kolaylıkla gölgede bıraktığından tüm meseleler askıda kalmakta ve ülke, yeni patlamalara

hazır hâle gelmektedir. Bankalara yapılan baskınlar ve bu tür olaylar neticesinde yaşanan çatışma sorunu; bütçenin onaylanması, parlamentonun çalışması ve hükûmetin kurulmasına bağlı siyasi ve mali sorun; İsrail ile sınırların belirlenmesi ve bunu müteakip petrol

arama sorunu olmak üzere şu anda Lübnan'da üç sorun birbiriyle yarışmaktadır.

Tek bir meseleyle herhangi bir etkileşimin oluşması, mevcut tüm dengeleri altüst etmek için yeterlidir. Öyle ki İsrail tarafıyla sınırların belirlenmesi konusunda tı-

kanıklık yaşanması güneydeki askerî ve güvenlikle ilgili durumun patlamasına yeterli olacaktır. Bütçenin onaylanması ise beraberinde getireceği vergiler nedeniyle çok sayıda protesto ve greve yol açacaktır. Hükûmetin kurulamaması ve cumhurbaşkanının görev süresinin sona ermesi, akıbeti kestirilemeyecek toplumsal ve siyasi kaosa yol açacaktır. Finans ve bankacılık krizinde ise banka baskınlarından dolayı bankalar kapatılmıştır ve bu durum hem finansal hem toplumsal açıdan işlerin daha da kötüye gitmesine yol açacaktır.

LÜBNAN'I BEKLEYEN SİYASİ KRİZLER: ULUSLARARASI VE İÇ DİNAMİKLER

Tüm bu faktörler Hizbullah üzerindeki baskı faktörlerinin yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Nitekim Hizbullah Genel Sekreteri Hasan Nasrallah, bir süre önce Lübnanlıların fırınların, bankaların veya benzin istasyonlarının kapılarında maruz kaldığı aşağılanmadasa partisinin savaş seçeneğini tercih edeceği konusunda uyarı yapmıştır. Bir noktada Hizbullah açısından düşmanla savaş seçeneği iç sosyal kaos ve çatışmadan daha iyi gibi durmaktadır. Bu, Hizbullah üzerinde toplumsal gerçeklerden kaynaklanan iç baskıdır ancak bu baskı uluslararası baskı unsurlarından da ayrılmamaktadır. Bu baskılar son dönem cumhurbaşkanlığı hesaplarında kendini göstermektedir. Özgür Yurtsever Hareketi lideri Cibran Basil kendisini olmazsa olmaz bir cumhurbaşkanı seçeneği olarak yeniden dayatmak amacıyla cumhurbaşkanlığı meselesindeki çıkarları için bazı üst

düzyetkilileri azletmeyi arzulamaktadır. Bu durumdaki en büyük korkusu cumhurbaşkanlığındaki boşluğun birkaç yıl daha uzatılması yönünde baskının oluşmasıdır. Basil burada, ABD yaptırım listesinden adını çıkarmayı amaçlayan çeşitli çabalara girişmektedir. Böylelikle cumhurbaşkanı adayı olarak pozisyonunu pekiştirecektir. Diğer taraftan sadece cumhurbaşkanı seçim süreci değil hükûmetin kurulması meselesi de Hizbullah'ı meşgul etmektedir.

Cumhurbaşkanı Mişel Avn'ın anayasal görev süresinin bitiminden sonra cumhurbaşkanlığı sarayında kalacağı yönündeki tehdidi meselesinde ise diğer yerel güçler, Avn'ı sindirmek amacıyla durumu tırmandırmaktadır. Avn, damadı Basil'in lehine yeni kurulacak hükûmetin üçte birini talep etmektedir. Aksi takdirde cumhurbaşkanlığında kalmaya ısrar edecektir. Fakat bazı faktörler Avn'ın bu ısrarına engel olabilir. Bu faktörlerden en önemlisi, Lübnanlı resmi çevrelerin çoğunun boykot ettiği bir ortamda cumhurbaşkanlığı sarayında kalamaması; ikincisi uluslararası tarafların uyarıları sonucu Avn'ın "gayrimeşru" görülmesi; üçüncüsü kendisiyle çevresindekilere yaptırımlar uygulanmasıdır. Bahsi geçen güçlerin Avn'a ve ekibine karşı hâlihazırda karşıt siyasi bir duruşu bulunmaktadır. Bu durum Avn'ın danışmanlarının Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun oturum aralarında özellikle ABD ve Fransa başkanlarıyla Katar Emiri Tamim bin Hamad el-Sani'den randevu alamamalarında kendini göstermiştir ve bu durum New York'taki Genel Kurul'a Avn'ın katılımının iptaline yol açmıştır. Bu durum bahsi geçen

ülkelerin Lübnan'a yaklaşımını özetlemekte ve Avn'ın bu yaklaşımdaki yerinin de pek olumlu olmadığını doğrulamaktadır.

“
Washington'un Lübnan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ve sonraki aşamada Suudi Arabistan'ın Lübnan'daki rolünü cesaretlendirdiği ve sonraki süreçte Riyad merkezli Körfez etkisine yatırım yapacağı belirtilmektedir.
”

Paris'in ev sahipliği yaptığı ve Lübnan merkezli önemli konuların tartışıldığı Fransa-Suudi Arabistan görüşmesini Lübnan'daki siyasi krizlerle ilgili gelişmeler açısından değerlendirmek mümkündür. Toplantının önemli bir bölümü Lübnan cumhurbaşkanlığı seçimlerine, koşullarına ve Lübnan'ın karşı karşıya olduğu sorunlara odaklanmıştır. Fransa, cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yapılması ve bir an önce

yeni cumhurbaşkanı seçilmesinin üzerinde durmuştur. Bu durum Fransa açısından Lübnan devletini korumanın, gerekli reformları hayata geçirerek Lübnan'ı tekrar hayata geçirmenin en önemli yapı taşını temsil etmektedir. Ancak Suudi Arabistan farklı yaklaşıma sahiptir. Nitekim Riyad açısından öncelik gerekli özellikleri taşıyan bir isim üzerinde anlaşmaya varılmasıdır. Bu özelliklerin ön planda olanı ise Lübnan'daki vaziyeti yeniden düzenlemenin zorunlu bir başlangıcı olarak Hizbullah ve Beşar Esad rejiminin etkisi dışında bir aday olmasıdır. Aksi takdirde, Suudi Arabistan ve beraberinde Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) ülkeleri, Lübnan ekonomisini toparlamak için gerekli Körfez sermayesini harekete geçirmeyecektir.

Paris ile sürekli istişareler çerçevesinde, Lübnan'a yönelik çözüm projelerinde Suudi Arabistan'a geniş bir alan bırakılması gerektiği meselesi Washington'a iletilmiştir.

Sonuçta Suudi Arabistan, çözüm zamanı geldiğinde büyük yıkıma uğrayan Lübnan ekonomisini yeniden canlandırabilecektir. Washington'un Lübnan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ve sonraki aşamada Suudi Arabistan'ın Lübnan'daki rolünü cesaretlendirdiği ve sonraki süreçte Riyad merkezli Körfez etkisine yatırım yapacağı belirtilmektedir. Gözlemciler, Suudi Arabistan'da Lübnan'a karşı nasıl yaklaşılacağı konusunda çatışan iki görüşü olduğunu düşünmektedir. Bunlardan ilki, Suudi Arabistan'ın Lübnan arenasında uzun bir deneyime sahip olmasına ve oldukça fazla maddi ve manevi destek sağlamasına rağmen çok daha az maddi kaynakla Lübnan'ın güç dengesini kendi avantajına çeviren İran'ın yerel müttefiki Hizbullah'ın aksine başarısız olduğudur. İkinci görüş ise İran'ın nüfuzunun artmasını sınırlamak Lübnan siyasetinde boşluk bırakmak amacıyla maliyeti yüksek olmasına rağmen Riyad'ın bu ülkedeki etkisini sürdürmeye devam edeceğidir.

HİZBULLAH'IN SÜREÇTEKİ TUTUMU VE GİRİŞİMLERİ

Öte yandan Hizbullah, kendisiyle temas kuran herkese mevcut siyasi dengeyi korumaya kararlı olduğunu söylemektedir. Ayrıca bu aktör hem içeride hem dışarıda Lübnan için çözüm arayışına yer bırakmış ve hatta önünü açmış gözükmektedir. İsrail tarafıyla sınırların belirlenmesi müzakerelerine Hizbullah'ın hâlen onay vermesi, istikrar hedefinin Hizbullah için hâlâ geçerli olduğu anlamına gelmektedir. Hizbullah'ın buradaki motivasyonu, Lübnan'ın deniz alanlardaki haklarını elde etmeden İsrail'in

tartışmalı gaz sahalarında faydalanamamasına dayanmaktadır. Böylece Hizbullah, gerginliği tırmandıran söylemlerini azaltarak bir tür denge kurmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla Hizbullah için en iyi seçenek sınırların belirlenmesi meselesi olmasa dahi bu aktörlerle savaşa veya çatışmaya girmemek gibi görünmektedir. Olası sınır anlaşması imzalanmaması durumunda İsrail'in gaz çıkarma çalışmalarına devam etmesi karşılığında Lübnan'ın sondaj çalışmalarına başlaması makul çözüm olarak belirlemekte ve siyasi krizleri kapıda olan Lübnan'da Hizbullah'ın da buna itiraz etmeyeceği düşünülmektedir.

Öte yandan bu risklerin farkında olarak dikkatli ve ihtiyatlı bölgesel siyaset izleyen Hizbullah, cumhurbaşkanlığı konusunda iki Hristiyan müttefiki olan Cibran Basil ile Süleyman Franciye tercihleri arasında bazı açmazlarla karşı karşıyadır.

Şu anda Hizbullah lideri Nasrallah için hükûmetin kurulması ve cumhurbaşkanının seçilmesi daha önceliklidir ve bu süreçleri riske atacak çatışma ve gerilim ortamından uzak durmaktadır. Bu durumda Hizbullah'ın siyasi ve askerî varlığını meşrulaştırmak için yararlandığı genel dengeler önemlidir. Bu nedenle, askerî kapasitesini güçlendirdiğini ve bölgesel aktöre dönüştüğünü her fırsatta ima etmesine rağmen herhangi bir iç çatışma-kriz durumu Hizbullah'ın kazanımlarını tersine çevirebilir.

Bu nedenle kabinenin kurulması ve cumhurbaşkanının seçilmesindeki bölgesel dinamikleri dikkate almaktadır. Öte yandan bu risklerin farkında olarak dikkatli ve ihtiyatlı bölgesel siyaset izleyen Hizbullah, cumhurbaşkanlığı konusunda iki Hristiyan müttefiki olan Cibran Basil ile Süleyman Franciye tercihleri arasında bazı açmazlarla karşı karşıyadır. Hizbullah'ın yerel konumunu güçlendirmek amacıyla kullandığı diğer etkili araç ise bölgesel ilişkilerini ön plana çıkarmak ve böylece iç siyasetteki tercihlerini rakiplerine kabul ettirmektir. Hamas ve İslami Cihat Örgütü yetkililerinden, Yemen'de ateşkesin uzatılması müzakerelerinden sorumlu bir Husi heyetine kadar Hizbullah'ın bölgesel etkileşim kanalları bilinmektedir. Tüm bunlar, yerel siyasetteki herhangi bir iç zayıflığın bölgesel kanallarla giderilmesi imkânını Hizbullah'a sağlamaktadır. Hizbullah'ın henüz açıklanmayan adayının Beşar Esad'ın müttefiki Süleyman Franciye olmasına rağmen resmî olarak herhangi bir cumhurbaşkanı adayını benimsememesi aslında dikkat çekici noktadır. Bu nokta da Cibran Basil'in kabinedeki bakanlıkların üçte birini kendisine talep etmesi ise diğer önemli noktadır. Diğer bir ifadeyle Hizbullah'ın olası cumhurbaşkanları adaylarının çeşitli girişimleri ve vazgeçme durumlarında farklı talepleri söz konusu olabilmektedir.

Sonuç olarak bölgesel-yerel tüm dinamikleri dikkate alan ve Lübnan'daki yürütme sürecini kontrol etmeyi hedefleyen Hizbullah'ın bu iki adayın taleplerini nasıl dengeleyeceği önümüzdeki sürecin asıl belirleyicilerinden olacaktır. ■